

TIEDETTÄ TIIVIISTI:

Nuorten paikka työelämässä?

SUOMALAINEN TIEDEAKATEMIA
FINNISH ACADEMY OF SCIENCE AND LETTERS
ACADEMIA SCIENTIARUM FENNICA

Suomalaisen Tiedeakatemian tuottama tietokooste kokoaa yhteen nuorten työelämään liittyvää tutkimustietoa sekä tutkimuspohjaisia arvioita ja suosituksia. Tieto on koottu Sitran Kuutio-projektia varten, keväällä 2026.

symbolilla merkityt sisällöt ovat tutkijoiden arvioita ilmiöstä, sen kehityskuluista ja ratkaisuista

symbolilla merkityt sisällöt ovat tutkijoiden esille nostamia tutkimusaukkoja aiheista, joista ei ole olemassa tutkittua tietoa

Tietokoosteeseen osallistuneet tutkijat:

Lotta Haikkola, akatemiaturkija, Nuorisotutkimusseura

Kati Kajastus, tutkijatohtori, Tampereen yliopisto

Mirja Määttä, erikoistutkija, Juvenia/Kaakkoi-Suomen ammattikorkeakoulu

Pasi Pyöriä, yliopistonlehtori, Tampereen yliopisto

Markku Sippola, vanhempi yliopistonlehtori, Helsingin yliopisto

Frida Westerbäck, yliopisto-opettaja, Helsingin yliopisto

Sami Ylistö, yliopistonopettaja, Jyväskylän yliopisto

Susanna Ågren, tutkijatohtori, Tampereen yliopisto

Sisällys

Tiivistelmä	1
1 JOHDANTO	2
2 NUORTEN TYÖMARKKINA-ASEMA JA OSALLISTUMINEN TYÖELÄMÄÄN	2
2.1 Nuoret ovat määrä- ja osa-aikaisissa työsuhteissa ”puskurityövoimaa”	2
2.2 Sirpaloitunut työ keskittyy tietyille aloille	2
2.3 Nuorten työllisyys on suhdanneherkkää, mutta taantumien vaikutukset eivät välttämättä jää pitkäkestoisiksi	3
2.4 Ulkomaalaistaustaisuudesta ja kielestä on tullut keskeinen jakolinja suomalaisilla työmarkkinoilla	3
3 SIIRTYMINEN KOULUTUKSESTA TYÖELÄMÄÄN	4
3.1 Nuorten koulutuksesta työelämään siirtyminen tapahtuu epävarmuuden, katkoksien ja moninaisten elämäntilanteiden keskellä	4
3.2 Työelämän vaatimustason kasvu vaikeuttaa erityisesti nuorten pääsyä työmarkkinoille	4
4 MIELENTERVEYS VAIKUTTAA TYÖELÄMÄÄN KIINNITTÄMISEEN	4
4.1 Nuorten lisääntynyt sosiaalinen ahdistuneisuus vaikeuttaa kiinnittymistä työelämään	4
4.2 Työttömyys ja työsuhteen epävarmuus lisäävät pitkittyessään nuorten mielenterveyshaasteita	5
4.3 Nuorten työkyvyttömyyseläkkeiden kasvun taustalla ovat synnynnäiset terveydelliset haasteet	5
5 ASEENTEET JA ARVOT	5
5.1 Nuorten asenne työelämään ei ole muuttunut kriiseistä huolimatta	5
5.2 Nuorten ongelmat työllistymisessä eivät liity motivaation puutteeseen	6
5.3 Nuorille työ on keino itsensä toteuttamiselle ja työn sisältöä pidetään tärkeänä	6
6 NUORTEN TYÖLLISYYTTÄ VAHVISTAVAT TOIMENPITEET	6
6.1 Nuorisotakuun vaikutukset työllisyyteen vähäisiä	6
6.2 Yksilölliset työllisyystoimenpiteet eivät riitä, jos työvoiman kysyntä ei lisäännä	6
6.3 Ohjaamo-toiminta paikkaa työllisyyspalveluiden puutteita monimuotoisena tukena	7
6.4 Sanktiot nuorten työllistymistoimenpiteenä ovat riski	7
7 ENNAKOINTIA: NUORTEN TULEVAISUUS TYÖMARKKINOILLA	7
7.1 Väestön ikääntymisen pitäisi avata työmahdollisuuksia nuorille	7
7.2 Työmarkkinat polarisoituvat usealla tasolla	7
7.3 Lapsiperheköyhyys kasvaa ja sosiaaliturvan leikkauksilla voi olla vaikutuksia nuorten tulevaisuuteen	8
7.4 Nuorten heikentyvä työkyky on keskeinen tulevaisuuden trendi	8
Lähteet	9

TIIVISTELMÄ

Nuorilla määrä- ja osa-aikaiset työsuhteet ovat tyypillisiä, mutta ei ole näyttöä siitä, että työurat olisivat muuttuneet aiempaa epävarmemmiksi. Nuorten epätyypilliset työsuhteet keskittyvät erityisesti tietyille aloille, kuten julkiselle sektorille ja palvelual.

Talouden suhdanteet vaikuttavat nuorten työtilanteeseen voimakkaammin kuin muiden. Vaikutukset jäävät kuitenkin nuorilla lyhytaikaisiksi, jos talous kääntyy nousuun. Työmarkkinoiden polarisoituminen eli keski-palkkaisten työpaikkojen osuuden väheneminen sekä työpaikkailmoitusten vaatimustason kasvu vaikeuttavat nuorten siirtymistä työelämään.

Työelämän ja opintojen ulkopuolella olevien 15–24-vuotiaiden NEET-nuortenⁱ osuus on Suomessa korkeammalla tasolla kuin muissa Pohjoismaissa. Koulutuksen keskeyttäneillä nuorilla riski päätyä NEET-asemaan on noin kolminkertainen verrattuna muihin nuoriin.

Nuorten työelämä eriytyy jo varhain kielitaustan mukaan, esimerkiksi kesätyöpaikkoja haattaessa. Erityisesti nuorten ulkomaalaistaustaisten naisten työllisyysaste on erittäin matala.

Mielenterveyden ongelmat haastavat pääsyä ja kiinnittymistä työmarkkinoille. Nuorten sosiaalinen ahdistuneisuus on lisääntynyt merkittävästi. Työttömyys ja työsuhteen epävarmuus lisäävät pitkittyessään mielenterveys-haasteita. Nuorten työkyvyttömyyseläkkeet ovat lisääntyneet selvästi 2000-luvulla, mutta viime vuosien kasvun taustalla ovat ensisijaisesti synnynnäiset terveydelliset haasteet, ei mielenterveysperustaisuus.

Heikko kokemus omasta toimijuudesta sekä kontrollista asioihin on yhteydessä monenlaisen psyykkiseen oi-reiluun, ja se vaikeuttaa nuorten selviytymistä opinto- ja työuran siirtymävaiheista ja työelämän odotuksista. Epäonnistumisten ja vastoinkäymisten kasautuminen voi saada työelämään siirtymisen näyttäytymään nuorelle mahdottomana tehtävänä.

Nuorten asenne työelämää kohtaan on säilynyt vakaana viimeisen 20 vuoden aikana talouden ja maailman-politiikan kriiseistä huolimatta. Työn sisältöä pidetään tärkeänä ja työhaluttomuus on nuorten keskuudessa erit-täin harvinaista.

Nuorten työllistämistoimenpiteiden vaikutukset ovat olleet vähäisiä ja nuorisotakuun työllisyysvaikutukset ovat jääneet olemattomaksi. Nuorten Ohjaamo-palvelun vaikutuksista on jonkin verran positiivista näyttöä: asi-akkaat sijoittuvat useammin työhön tai opintoihin ja heillä on pienempi todennäköisyys jäädä toimeentulotuen asiakkaiksi.

Huomioi ja ennakoi!

- 1** Alemman korkeakoulututkinnon parempi tunnustaminen suomalaisilla työmarkkinoilla voisi parantaa nuorten työllisyyttä.
- 2** Rakenteelliset ongelmat työmarkkinoilla, kuten työmarkkinoiden polarisaatio ja työntajien kasvavat odotukset ja vaatimukset työnhakijoille, ovat jääneet liian vähälle huomiolle työllisyystoimien kohden-tuessa yksilöihin.
- 3** Työllisyystoimenpiteiden sanktiojärjestelmä voi lisätä nuorten talousongelmia, syventää työttömyys- ja syrjäytymiskierrettä, sekä vähentää työllistymisen todennäköisyyttä.
- 4** Nuorten työllisyysongelmat voivat lisääntyä entisestään, sillä...
 - köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevien lasten osuus on kasvanut, ja
 - sosiaaliturvaan kohdistuvat heikennykset ja toimeentulotuen sanktiot kasaantuvat erityisesti nuoril-le, maamuuttajille ja matalasti koulutetuille.

ⁱ Katso s. 3, 15–24-vuotiaiden NEET-nuorten osuus on Suomessa korkeammalla tasolla kuin muissa Pohjoismaissa

1. JOHDANTO

Viimeisten 10–20 vuoden aikana suomalaisten nuorten työmarkkinoita ovat muokanneet koulutuksen kasvava merkitys ja työelämän lisääntynyt ennakoimattomuus. Nuorilla tarkoitetaan tässä tietokoosteessa nuorisolain mukaisesti alle 29-vuotiaita, ellei tutkimustiedon yhteydessä ole toisin mainittu.

Viimeisen kahden vuosikymmenen aikana Suomen elinkeinorakenne on muuttunut yhä palveluvaltaisemmaksi¹. Samalla työmarkkinat ovat eriytyneet: matalan osaamisen työpaikat ovat vähentyneet^{2,3} ja työurat ovat jakautuneet epävakaisiin ja vakaisiin työuriin⁴. Suomessa työmarkkinat ovat myös poikkeuksellisen sukupuolittuneet ja ammattien sukupuolittuminen alkaa jo toisen asteen koulutusvalinnoissa⁵.

Epävarmuus työn pysyvyydestä koskettaa nykyään kaikkia palkansaajaryhmiä, koska koulutus tai saavutettu asema eivät suojaa kuten ennen⁶ ja koulutuksen ja työn välinen yhteys on heikentynyt⁷. Nuorten odotetaan kouluttautuvan nopeasti ja saavuttavan vakaan aseman, vaikka työmarkkinoiden rakenteet ovat monimutkaistuneet ja vaativat entistä enemmän joustamista^{8,9, 10,11}.

Yksilöiden arvo määrittäyty työmarkkinakansalaisena pärjäämisen ja aktiivisuuden kautta^{12,13,10,11}. Taloudelliset taantumat, maahanmuuttajatausta ja epätyypillinen työsuhde ovat yhteydessä suurempaan koettuun työelämäepävarmuuteen. Nuoret naiset kokevat enemmän epävarmuutta kuin miehet.¹⁴

Myös koulutuksen eriytyminen on lisääntynyt ja se näkyy jo peruskoulussa ja vaikuttaa nuorten myöhempään työllistymiseen. Nuorten osaamiserot ovat kasvaneet¹⁵, ja huono koulumenestys voi ennakoida työttömyyttä myöhemmällä iällä, koska pelkän peruskoulun suorittaneiden työttömyysriski on kolme–viisinkertainen muihin nuoriin verrattuna¹⁶.

Erilaiset joustavat työnteon muodot – vuokratyö, nollatuntisopimukset, vastentahtoinen osa-aikatyö ja itsensä työllistäminen – ovat yleistyneet Suomessa, vaikka määräaikaiset työsuhteet eivät ole sen yleisempiä kuin 2000-luvun alkupuolella¹⁷. Nuorten työuran alkua kuvaavat epätyypilliset työsuhteet, vaikka asema yleensä myöhemmin vakautuukin¹⁸. Työttömyys, pätkätyöt ja erilaiset työllistämistä edistävät toimenpiteet sekä uudelleen kouluttautuminen ovat tyyppillinen osa nuorten työuran alkua¹⁹. Myös alanvaihtoaikeet ovat suomalaisilla nuorilla melko yleisiä: noin joka neljäs ammatillisessa koulutuksessa opiskeleva pohtii alan vaihtamista²⁰ ja noin neljäsosa nuorista uskoo vaihtavansa ammattia useita kertoja työurallaan²¹.

 Vuosi 2026 on alkanut vilkkaalla julkisella keskustelulla nuorten hankalasta työllisyysstilanteesta. Tämänhetkiseen taantumaan liittyvät riskit riippuvat siitä, miten ja kuinka nopeasti taantumasta selvitään.

2. NUORTEN TYÖMARKKINA-ASEMA JA OSALLISTUMINEN TYÖELÄMÄÄN

2.1 Nuoret ovat määrä- ja osa-aikaisissa työsuhteissa ”puskurityövoimaa”²²

Joustavat työnteon muodot ovat tyyppillisiä nuorille. Ne aiheuttavat epävarmuutta, mutta toisaalta sopivat monien nuorten elämäntilanteeseen. Nuorilla selvästi yleisin syy osa-aikatyölle on opiskelu²³. Perheenperustamisissa olevilla ei ole sen enempää silppu- tai pätkätyösuhteita kuin nuorilla parikymmentä vuotta sitten²⁴.

Osa nuorista kokee, että heille kasaantuu epäoikeudenmukaisia työsuhteita, joissa lupauksiin jatkosta ei voi luottaa, heidän kokemuksensa mukaan työstä ei makseta oikeudenmukaista korvausta tai heillä ei muuten ole mahdollisuutta neuvotella oikeuksistaan^{25,10,11}. Tutkimusnäyttöä ei kuitenkaan ole siitä, että nuorten työurat olisivat muuttuneet aikaisempaa epävarmemmiksi tai katkonaisemmiksi^{26,27}. Toistaiseksi ei myöskään ole näyttöä siitä, että nuorempien kohorttien ansiotasot olisivat jäämässä jälkeen vanhemmista ikäryhmistä²⁸ tai että nuorten olisi aikaisempaa vaikeampaa saavuttaa omia vanhempiaan korkeampi tulotasot²⁹.

Ongelmia syntyy, kun silppu- tai pätkätyövaihe pitkityy yli nuoruuden. Nuorten aikuisten työmarkkinoilla kokema taloudellinen epävarmuus, pirstaloitunut työ ja epätyypilliset työsuhteet vaikuttavat mahdollisuuksiin suunnitella tulevaisuutta ja siirtävät esimerkiksi perheellistymistä tulevaisuuteen^{30,10,31}.

2.2 Sirpaloitunut työ keskittyy tietyille aloille

Työn prekarisaatio on herättänyt keskustelua Suomessa. Se viittaa työsuhteiden epätyypillistymiseen, kuten määräaikaisten ja osa-aikaisten työsuhteiden ja itsensä työllistämisen tai alustatyön kasvuun. Epätyypillisen työn nähdään myös lisäävän ylipäänsä elämän epävarmuutta³², ja kehityksen ajatellaan koskettavan erityisesti nuoria sukupolvia.

Nuorten määräaikaaisuusien ja osa-aikaaisuusien osuudet ovat kuitenkin pysyneet melko vakaina viimeisten vuosikymmenten aikana^{33,34}. Suomessa epätyypillinen työ onkin pikemminkin sektorikohtaista ja kasaantuu erityisesti julkisen sektorin koulutetuille naisille ja palvelualoille, joilla työskentelee runsaasti nuoria^{35,36}. Näillä aloilla nuorten työntekijöiden haastattelussa toistuivat

kertomukset pitkistä työpäivistä ja erilaisista työehtorikkomuksista³⁵. Nuoret työntekijät saattavat tuntea heikosti oikeutensa ja työehdot ja ovat näin ollen joustavaa ja helposti hyväksikäytettävää työvoimaa^{35,37}.

Tutkimus- ja seurantatietoa tarvitaan nuorten työehtoihin ja työoloihin liittyen, erityisesti nuoria paljon työllistävillä aloilla. Näitä ovat palvelualat, vähittäiskauppa sekä julkisen sektorin ja sosiaali- ja terveydenhuollon alat.

2.3 Nuorten työllisyys on suhdanneherkkää, mutta taantumien vaikutukset eivät välttämättä jää pitkäkestoisiksi

Vuosien 2023–2025 heikon talouskehityksen seurauksena nuorten työmarkkinatilanne on vaikeutunut. Vastavalmistuneiden työllisyys heikkeni³⁸ ja erityisen nopeasti on lisääntynyt alle 25-vuotiaiden nuorten työttömyys³⁹. Vuoden 2025 lopulla alle 25-vuotiaiden nuorten työttömyysaste oli 22,5 % (kausitasoitettu trendi), kun se vuoden 2022 hyvässä työmarkkinatilanteessa oli 14 %¹⁷.

Yleisesti nuorten työllisyys ja työttömyys vaihtelevat taloussuhdanteiden mukaan voimakkaammin kuin aikuisten, ja työmarkkinoille tulevat kärsivät talouden laskusuhdanteista enemmän kuin jo työelämässä olivat^{40,41,42}. Esimerkiksi vuonna 2008 finanssikriisin alussa työttömäksi jäi nopeasti 10 000 nuorta miestä⁴².

Taantumet ovat olleet vaikutuksiltaan erilaisia. 1990-luvun lama vaikeutti vastavalmistuneiden työllistymistä vuosiksi eteenpäin⁴³, laman aikana valmistuneiden nuorten työllistyminen viivästyi ja tulotaso jäi jälkeen nousukauden aikana valmistuneisiin nuoriin verrattuna⁴⁴. Sen sijaan finanssikriisi vajeat pari vuosikymmentä myöhemmin ei jättänyt pysyvää jälkeä nuorten työllistymiseen⁴⁵. Vuosien 2009–2011 vaikeasta taloustilanteesta huolimatta nuorten jo palkkatyöhön kiinnittyneiden työllisyys ei heikentynyt vanhempiin palkansaajaryhmiin verrattuna⁴⁶. Koronapandemia vaikutti kielteisesti etenkin nuorten työllisyyteen, mutta nuorten palkansaajien työllisyys kuitenkin toipui nopeasti jo vuoteen 2022 mennessä⁴⁷.

Taantumien aikaan valmistuminen on riski nuorille työmarkkinatulokkaille ja vastavalmistuneiden kiinnittyminen työmarkkinoille pitkittyy. Työuran alun sirpaleisuudella voi olla kielteisiä seurauksia sekä taloudellisesti että sosiaalisesti, mutta matalasuhdanteen kielteiset vaikutukset nuorille jäävät ohimeneviksi, jos talous kääntyy kasvuun.

2.4 Ulkomaalaistaustaisuudesta ja kielestä on tullut keskeinen jakolinja suomalaisilla työmarkkinoilla

Sosioekonominen tausta, kieli, kulttuuri ja uskonto, sukupuoli sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöön kuuluminen ja niihin liittyvät ennakkoluulot ja syrjintä vaikuttavat siihen, millaisina työnhakijoina nuoret nähdään^{48,49,14,50,51,52,53,48,54}.

20–29-vuotiaiden ulkomaalaistaustaisten nuorten naisten työllisyysaste oli vuonna 2024 erittäin matala, vain 51 %, kun vastaava osuus suomalaistaustaisilla naisilla oli 70 %. Ulkomaalaistaustaisten miesten työllisyysaste ikäryhmässä oli 65 % ja suomalaistaustaisilla miehillä pari prosenttiyksikköä enemmän¹⁷. Myös Suomessa syntyneiden ulkomaalaistaustaisten nuorten työllisyys jää jälkeen suomalaistaustaisista. He myös opiskelevat ja suorittavat toisen ja kolmannen asteen tutkintoja harvemmin kuin suomalaistaustaiset, mikä koskee erityisesti miehiä³⁵.

Nuorten työkokemukset alkavat eriytyä jo varhain (vanhempien) sosioekonomisen aseman ja maahanmuuttotaustan mukaan. Korkeakoulutettujen perheiden nuoret sekä hakevat että saavat useammin kesätöitä ja muunkieliset jäävät useammin vaille kesätöitä verrattuna suomen- ja ruotsinkielisiin^{56,57}.

Myös kansainväliset tutkinto-opiskelijat työskentelevät usein epätyypillisissä, kuormittavissa ja palkattomissa töissä. Näihin heitä ajavat erityisesti oleskeluluvan ehdot ja siihen liittyvät rajoitukset ja vaatimukset^{58,59}.

15–24-vuotiaiden NEET-nuorten osuus on Suomessa korkeammalla tasolla kuin muissa Pohjoismaissa⁶⁰

Toisen asteen koulutuksen keskeyttäminen, matala koulutustaso sekä vähäinen työkokemus ovat selvästi yhteydessä nuorten kohonneeseen NEET (Not in Education, Employment or Training) -riskiin eli riskiin jäädä työn ja opintojen ulkopuolelle. Vaihe voi nuorilla olla väliaikainen ja NEET-käsitteen käyttöä on myös kritisoitu nuorten moninaisia elämäntilanteita yksinkertaistavaksi ja se voi luoda harhaanjohtavan kuvan staattisessa tilanteessa olevasta ryhmästä⁶¹.

Suomessa koulutuksen keskeyttäneillä nuorilla riski päätyä NEET-asemaan on noin kolminkertainen verrattuna muihin nuoriin^{62,63,64}.

Myös köyhyys, heikko sosioekonominen asema, vanhempien matala koulutustaso, epävakaa kasvuympäristö ja kielteiset elämäntapahtumat^{65,66,67,68} sekä mielenterveyden ongelmat ja vakavat sairaudet^{69,70} ovat yhteydessä kohonneeseen NEET-riskiin.

Erityisesti ulkomaalaistaustaisten nuorten mahdollisuudet edetä matalapalkkaisilta sisääntuloaloilta paremmin palkattuihin ja korkeampaa osaamista edellyttäviin töihin on keskimääräistä vaikeampaa.

Tutkimustietoa puuttuu työmarkkinoiden ja työurien etnisestä eriytymisestä maahanmuuttajien Suomessa kasvaneiden lasten näkökulmasta. Aiempi tutkimus on painotunut koulutuksen eriytyminen ja aikuisten maahanmuuttajien työmarkkina-asemien tutkimiseen.

3. SIIRTYMINEN KOULUTUKSESTA TYÖELÄMÄÄN

3.1 Nuorten koulutuksesta työelämään siirtyminen tapahtuu epävarmuuden, katkoksiensa ja moninaisten elämäntilanteiden keskellä^{30,71,10,11,72}

Opintojen aikaisesta työkokemuksesta on hyötyä työelämään siirtymisessä. Myös sosioekonominen tausta ja äidin koulutustaso saattavat vaikuttaa koulutus-työelämäsiirtymisten onnistumiseen⁷³.

Suomessa alueellinen kohtaanto-ongelma ei juurikaan selitä nuorten työttömyyttä, koska sekä avoimet työpaikat että työnhakijat ovat keskittyneet samoille alueille⁷⁴.

Työelämään kiinnittymisen tukemiseksi työttömyys- tai muuhun etuuteen olisi voitava saada yhdistää osa-aikatyötä esimerkiksi ottamalla työttömyysturvan suojaosa uudelleen käyttöön. Myös pitkään käytössä ollut aikuiskoulutustuki avasi sijaisuuksia, mikä tarjosi määräaikaista asiantuntijatyöpaikkoja vastavalmistuneille työttömille.

3.2 Työelämän vaatimustason kasvu vaikeuttaa erityisesti nuorten pääsyä työmarkkinoille

Työelämän osaamis-, tuottavuus- ja oppimisvaatimukset ovat lisääntyneet^{19,75}. Suurin osa suomalaisnuorista siirtyy työelämään ilman suurempia ongelmia⁷⁶. Sen sijaan yhä useammalla suomalaisnuorella on vaikeuksia täyttää työnantajien entistä korkeampia rekrytointivaatimuksia, minkä vuoksi he voivat jäädä kokonaan sivuun työmarkkinoilta¹⁹.

Työpaikkailmoitusten listat osaamisvaatimuksista ovat laajentuneet sekä määrällisesti että laadullisesti. Osaamisvaatimusten kasvu johtaa työkokemuksesta vailla olevien nuorten kohtaanto-ongelmaan työmarkkinoilla.

Työnantajien odotukset vastavalmistuneiden osaamisesta ja työpaikkailmoitusten taitovaatimuskuvaukset eivät välttämättä vastaa koulutuksessa opittua ja tuottavat osaamattomuuden kokemuksia jo hakuvaiheessa, mikä saattaa johtaa kokonaan hakematta jättämiseen.

Työelämän vaatimustason kasvaessa entistäkin pienemmät osaamisen tai työ- ja toimintakyvyn vajeet voivat muodostua nuorten työllistymisen esteiksi.

Työllisyyden lisäämiseksi suomalaisten työmarkkinoiden tulisi tunnustaa kansainvälisen käytännön mukaisesti paremmin alemman korkeakoulututkinnon saavuttaneiden osaaminen.

Tutkimusta on tehty ikäänntyvien digikultusta⁷⁷ sekä siitä, miten erot digiosaamisessa eriarvoistavat pitkäaikaistyöttömiä⁷⁸. Vähemmän tutkimusta on kuitenkin siitä, miten digitalisaatio ja siihen liittyvä osaaminen jakaa nuoria voittajiin ja häviäjiin työmarkkinoilla.

Työnantajien arvoista ja suhtautumisesta nuoriin työntekijöihin ei ole tutkimustietoa Suomesta.

4. MIELENTERVEYS VAIKUTTAA TYÖELÄMÄÄN KIINNITTÄMISEEN

4.1 Nuorten lisääntynyt sosiaalinen ahdistuneisuus vaikeuttaa kiinnittymistä työelämään

Nuorten mielenterveysongelmista johtuvat sairauspoissaolot⁷⁹ ja työkyvyttömyys⁸⁰ ovat lisääntyneet merkittävästi viimeisten vuosikymmenien aikana.

Työelämään osallistuminen edellyttää vähintään kohtuullista sosiaalista toimintakykyä, vaikka itse työ olisi luonteeltaan teknistä tai itsenäistä. Sosiaalisella ahdistuneisuudella on yhteys jo opiskeluvaikeuksiin ja koulukiinnittymisen haasteisiin⁸¹. Ahdistuneisuus voi

Nykykeskustelu korkeakoulutuksen merkityksestä työmarkkinoilla antaa ammatilliselta toiselta asteelta valmistuneille nuorille viestin, ettei heidän osaamisellaan ole yhteiskunnassa arvoa. Puhetapa luo myös ilmapiirin, jossa yhä useampi työnantaja alkaa edellyttää korkeakoulutusta työtehtäviin, joihin ammatillinen toisen asteen koulutus riittäisi.

tehdä nuorelle työelämästä psykologisesti erittäin kuormittavaa ja vaikeuttaa erityisesti työelämään siirtymistä ja siihen kiinnittymistä⁸².

Nuorten sosiaalinen ahdistuneisuus on lisääntynyt merkittävästi: vuonna 2013 sosiaalisen ahdistuneisuuden oireita raportoiti noin 24 % tytöistä ja 14 % pojista, kun vuonna 2023 vastaavat osuudet olivat noin 52 % tytöillä ja 20 % pojilla^{83,84}. Erityisesti tytöillä sosiaalisten tilanteiden pelot ovat yleistyneet huomattavasti.

Sosiaalisen median vaikutuksista nuorten mielenterveyteen on esitetty ristiriitaisia näkemyksiä. On näyttöä siitä, että internetin käyttö ennustaa nuorilla ahdistuneisuusoireita ja sen käyttö on yhteydessä nuorten ahdistuneisuuteen, masennukseen ja stressiin^{85,86}. Toisaalla taas on todettu, että nuorten sosiaalisen median käyttö ei korreloi mielenterveyden ongelmien kanssa⁸⁷.

Nuorten lisääntyneisiin mielenterveyshaasteisiin on voinut vaikuttaa terveyskäyttäytyminen, koska mielenterveysongelmiin saatetaan hakea aiempaa matalammalla kynnyksellä apua.

Mielenterveyden ongelmista on tullut keskeinen nuorten työllistymistä vaikeuttava tekijä. Niiden lisääntymisen taustatekijät tunnetaan kuitenkin tällä hetkellä heikosti.

4.2 Työttömyys ja työsuhteen epävarmuus lisäävät pitkittyessään nuorten mielenterveys-haasteita

Työmarkkina-aseman ja mielen hyvinvoinnin välinen perusmekaniikka pätee myös nuoriin: työttömyydellä on laaja ja mitattavissa oleva kielteinen vaikutus mielenterveyteen⁸⁸. Myös työsuhteen koettu epävarmuus voi lisätä masennusta ja ahdistuneisuutta, sekä pitkittyessään lisätä mielenterveyssyistä johtuvien sairauspoissaolojen riskiä^{89,90}.

Nuorten huoli omasta jaksamisestaan työelämässä on hieman yleistynyt vuodesta 2009 vuoteen 2024. Kasvu ei niinkään johdu siitä, että työelämä näyttäytyisi nuorille vaativampana, vaan liittyy nuorten omiin arvioihin henkilökohtaisista kyvyistä ja pärjäämisestä⁹¹.

Nuoren hyvät itsesäätelytaidot tukevat tavoitteissa pysymistä ja auttavat suhteuttamaan työelämään liittyvät odotuksensa realistisesti omiin valmiuksiinsa⁹². Sen sijaan heikko kokemus omasta toimijuudesta sekä kontrollista työelämäasioissa ovat yhteydessä monenlaisen psyykkiseen oireiluun⁹³.

Toistuvat torjunnat työnhaussa voivat jo vahvistaa nuorten kokemusta siitä, että

työelämään pääsyyn vaikuttavat tekijät ovat oman kontrollin ulkopuolella. Psykologisesti ratkaisevat kehityskulut alkavat usein jo aiemmin heikkona koulu kiinnittymisenä ja kokemuksena oman panoksen merkityksettömyydestä.

Nuoret itse yhdistävät “nuorten mielenterveyskriisiin” yhteiskunnan kiihtyvään suorituskulttuuriin: valinnat ja päätökset koskien omaa elämää pitää tehdä aiempaa nuorempana, hakukäytännöt luovat arvosana- ja suorituspainetta ja yhteiskunnassa painotetaan vahvasti nuorten itsevastuullisuutta.

4.3 Nuorten työkyvyttömyyseläkkeiden kasvun taustalla ovat synnynnäiset terveydelliset haasteet

Nuorten mielenterveysperustaisten työkyvyttömyyseläkkeiden koko 2000-luvun jatkunut kasvu on viimeaikaisten tilastojen mukaan taittunut^{94,95}. Viime vuosien nuorten työkyvyttömyyseläkkeiden kasvu selittyy erityisesti kahden diagnoosiryhmän kasvulla: älyllinen kehitysvammaisuus ja psyykkisen kehityksen häiriöt^{94,96}.

Matalan koulutustason työpaikkojen väheneminen Suomessa voi selittää osaltaan terveydellisiä haasteita kokevien jäämistä työn ulkopuolelle. Synnynnäisistä terveysongelmista ja toimintarajoitteista kärsiville nuorille tulisi räätälöidä sopivia työtehtäviä ja tukea työhön.

5. ASENTEET JA ARVOT

5.1 Nuorten asenne työelämään ei ole muuttunut kriiseistä huolimatta

Nuorten työasenteet ovat yllättävän pysyviä ja muutokset heijastelevat ennen kaikkea talouden suhdannevaihteluita. Nuorten luottamus työllistymiseensä tulevaisuudessa on säilynyt melko vakaana viimeiset 20 vuotta huolimatta ajanjakson monista taloudellisista ja maailmanpoliittisista kriiseistä⁹⁷ ja nuorten usko koulutuksen ja työllistymisen väliseen yhteyteen on säilynyt vahvana⁹⁸.

Nuoret kokevat vaikutusmahdollisuutensa työhönsä ja tulevaisuuteensa hyväksi. Työllistymismahdollisuudet on koettu sitä paremmiksi, mitä nuoremmista palkansaajista on kyse²².

Myös nuorten sitoutuminen työhön on pysynyt vakana, ja he arvostavat työtä sekä sen tarjoamaa toimeentuloa – työ ja toimeentulo takaavat heille itsenäistymisen

mahdollisuuksia^{99,100,101,10,102}. Myös nuorten kiinnostus yrittäjyyteen on kasvanut, joskin nuorista yrittäjiä on pieni osuus^{103,104}.

Yrittäjyyteen kannustaminen on nykyään osa sekä perusopetusta että keskeinen yhteiskunnallinen arvo. On kuitenkin hyvä varmistaa, että nuorilla on realistinen kuva yrittäjyydestä ja heille tarjotaan yrittäjäksi ryhtymiseen tukea ja konkreettista apua, ei vain yrittäjämäisen asenteen oppimista.

5.2 Nuorten ongelmat työllistymisessä eivät liity motivaation puutteeseen

Työhaluttomuus on nuorten keskuudessa erittäin harvinainen ilmiö ja se liittyy yleensä ohimeneviin elämän kriisitilanteisiin¹⁰⁵.

Myös valtaosa työ- ja koulutuksen ulkopuolella olevista nuorista haluaa työllistyä ja pitää työtä tärkeänä^{21,106,25,72,19}. Huolimatta pitkäaikaistyöttömyydestä, työelämään liittyvistä epäonnistumisen kokemuksista tai oman terveydentilan haasteista, nuorilla aikuisilla on usein sitkeä pyrkimys työllistyä ja toimia sen eteen^{107,108}.

5.3 Nuorille työ on keino itsensä toteuttamiselle ja työn sisältöä pidetään tärkeänä¹⁰⁵

Nuoret tiedostavat hyvin koulutus- ja työelämäpolkuihin liittyvät yhteiskunnalliset odotukset ja kokevat yksilöllisen vastuunsa suurena^{109,110,99,100,111}.

Merkityksellinen elämä ja omia arvoja vastaava työ korostuvat nuorten arvostuksissa selvästi¹¹², ja työ nähdään osana itseä suuremman hyvän palvelemista ja yhteiskunnallista vaikuttamista¹¹³. Suorittavassa työssä olevat nuoret voivat kuitenkin suhtautua työhön suoraan viivaisesti ja toivovat ennen kaikkea säännöllisen työn ja selkeiden työtehtävien tuomaa arjen ja elämänkulun vakautta¹¹⁴.

Yhteiskunnassa korostuva individualismi ja ajatus ”oman jutun” löytämisestä saattavat vahvistaa nuorten tarvetta kokea työ merkityksellisenä. Työltä odotetaan yhä useammin henkilökohtaista täyttymystä ja mahdollisuutta toteuttaa omia arvoja. Toisaalta merkityksellisen työn ja työssä jaksamisen painottaminen ovat nuorille tapoja neuvotella oikeudenmukaisesta ja inhimillisestä työelämästä.

6. NUORTEN TYÖLLISYYTTÄ VAHVISTAVAT TOIMENPITEET

6.1 Nuorisotakuun vaikutukset työllisyyteen vähäisiä

Nuorisotakuuta eli mallia, jossa jokaiselle alle 25-vuotiaalle sekä alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tarjotaan työtä, opiskelupaikkaa, harjoittelua, oppisopimusta tai muuta palvelua kolmen kuukauden kuluessa, on käytetty 1990-luvun puolivälistä lähtien nuorten työllisyyden edistämiseksi. Malli on myös nykyään käytössä Suomessa. Ruotsissa ja Norjassa tämän politiikka-toimen pääpaino on ollut koulutuksessa, Tanskassa taas oppisopimuskoulutuksessa Itävallan esimerkin tapaan¹¹⁵.

Nuorisotakuun on todettu Suomessa lisänneen hieman ammattikoulutaustaisten työllisyyttä, mutta muuten työllisyysvaikutus on jäänyt olemattomaksi¹¹⁶.

Vuosien 2013–2016 nuorisotakuun toimenpiteillä ja niihin liittyvällä laajalla julkisella huolipuheella saattoi myös olla tarkoittamattomia seurauksia, sillä samalla aikavälillä nuorten huoli omasta tulevaisuudestaan kasvoi¹¹⁷.

6.2 Yksilölliset työllisyystoimenpiteet eivät riitä, jos työvoiman kysyntä ei lisäännä

Työllisyystoimenpiteet eivät aina vastaa nuorten tarpeita, vaan työnantajien apu-työvoiman tarvetta. Nuoria ohjataan matalapalkkaiseen ja epävarmoihin työsuhteisiin ja heidän luottamuksensa työelämään sekä palveluihin laskee^{118,119}.

Ulkomaisten tutkimusten mukaan yksilölliset tukitoimet, kuten työharjoittelut ja yksilöohjaus, voivat tukea nuorten siirtymiä, mutta vaikutus varsinaiseen työllistymiseen on ollut vähäistä¹²⁰. Selvintä näyttöä vaikuttavuudesta on nuorten työllisyysohjelmista, jotka yhdistävät useita palveluja, asiakkaiden profiloinnin ja yksilöllisen seurannan^{120,121}.

Suomessa politiikan painopiste on ollut yksilön valmiuksien ja työmarkkinakelpoisuuden parantamisessa^{8,122}, jolloin rakenteelliset ongelmat – kuten työmarkkinoiden vaatimukset, työnantajien preferenssit ja koulutuksen ja työn kohtaanto-ongelmat – jäävät tunnistamatta¹²³.

Jos epävarmoille työsuhteille ei ole vaihtoehtoa tai niihin ohjataan silloin, kun nuori muutenkin voi huonosti, sillä on yhteyksiä nuorten työkyvyttömyyteen ja masennukseen, erityisesti nuorten miesten kohdalla^{124,125}.

Työn tarjontatapojen lisääminen ”vanhoilla keinoilla” kuten harjoittelut, oppisopimuskoulutus, työllistämisetelit ja oppilaitosten työelämäyhteistyö tuottaa todellista kosketuspintaa työllistymiseen ja niihin vaihtoehtoihin, joita nuorelle työelämässä on tarjolla¹²⁶.

6.3 Ohjaamo-toiminta paikkaa työllisyyspalveluiden puutteita monimuotoisena tukena

Suomessa on muita Pohjoismaita heikommin resursoidut TE-palvelut¹²⁷ ja alle 30-vuotiaille tarkoitettu Ohjaamo-toiminta on paikannut niitä.

Ohjaamo on monille nuorille ensimmäinen ympäristö, jossa ammatillista identiteettiä tarkastellaan yhdessä ammattilaisen kanssa¹²⁸. Ohjaamo-palveluista on todennettuja hyötyjä: sen asiakkaat ohjautuvat jonkin verran muita tehokkaammin työllistymistä edistäviin palveluihin¹²⁹ ja heillä on pienempi todennäköisyys jäädä toimeentulotuen asiakkaiksi¹³⁰. Verrattuna vain TE-palvelun asiakkaisiin, Ohjaamon asiakkaat sijoittuvat useammin työhön tai opintoihin¹³⁰.

Myös nuorten työpajatoiminnalla on ollut myönteistä vaikutusta nuorten toisen tai kolmannen asteen koulutukseen osallistumiseen sekä tutkinnon suorittamiseen työpajajakson jälkeen. Toiminnan työllisyys- tai tulo-vaikutuksia ei ole todennettu^{131,132,133}.

6.4 Sanktiot nuorten työllistymistoimenpiteenä ovat riski

Työvoimapolitiittiset vaatimukset, sanktiot ja toimeentulon heikennykset kohdistuvat työmarkkinoilla heikommassa asemassa oleviin, kuten nuoriin, maahanmuuttajataustaisiin ja matalasti koulutettuihin^{134,135}. Suomessa työvoimapolitiittisia aktivointitoimenpiteitä on kohdennettu erityisesti ilman ammatillista tutkintoa oleviin alle 25-vuotiaisiin nuoriin¹³⁶.

Sanktiot ovat merkittävä nuorten työvoimapolitiittisten toimenpiteiden kielteisiä vaikutuksia välittävä tekijä¹³⁷. Velvoitteisiin nojaava sanktiojärjestelmä voi syventää työttömyyden ja syrjäytymisen kierrettä, lisätä talousongelmia ja vähentää työllistymisen todennäköisyyttä^{138,19} sekä tuottaa nuorille negatiivisia työelämäkokemuksia ja kasautuvia pettymyksiä¹⁹.

Tutkimustieto nuorille kohdennettujen työllisyyspalveluiden ja aktivointitoimenpiteiden vaikuttavuudesta sekä niihin liittyvistä sanktioista on puutteellista. Tarvitaan tilastollisiin menetelmiin perustuvaa arviointitutkimusta, joka selvittäisi toimenpiteiden aikana ta-

pahtuneita muutoksia työttömien nuorten hyvinvoinnissa.

7. ENNAKOINTIA: NUORTEN TULEVAISUUS TYÖMARKKINOILLA

7.1 Väestön ikääntymisen pitäisi avata työmahdollisuuksia nuorille

Alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden määrän ennustetaan kääntyvän laskuun vuoden 2026–2027 taitteessa¹³⁹. Pidemmällä aikajänteellä väestön ikääntyminen¹⁴⁰ ja palkansaaajien nopea eläköitymistahhti avaavat työmahdollisuuksia nuorille. Julkisen alan työntekijöistä on eläköitymässä lähes joka kolmas seuraavien kymmenen vuoden aikana¹⁴¹.

Nykytilanne poikkeaa aiemmista taantumista jossain määrin siten, että heikko suhdannetilanne yhdistyy samanaikaisesti työmarkkinoiden isoihin muutoksiin, joita ovat esimerkiksi digitalisaatio, tekoälymurros ja vihreä siirtyä, sekä mielenterveyshaasteiden kasvuun.

7.2 Työmarkkinat polarisoituvat usealla tasolla

Nuorisotyöttömyyden kasvua on selitetty yhtäaikaisella osaamistason vaatimusten kasvulla työnantajien puolelta ja korkeasti koulutetun työvoiman ylitarjonnalla, jolloin työkokemusta vähemmän omaavat nuoret ovat altavastaajina¹⁴².

Työmarkkinoiden polarisaatio, jossa keskipalkkaiset työpaikat vähenevät, vaikuttaa tulevaisuudessa nuorten sukupolvien työllistymiseen.

Monille nuorille osittain rutiininomaiset keskitason tehtävät kuten toimistotyöt ovat voineet olla ensimmäisiä vakituisia kokoaikaisia töitä, koulutuksen ja työelämän välinen silta, sekä tehtäviä, joissa ei vaadita pitkää työkokemusta, mutta tarjotaan mahdollisuus oppia korkeamman tason tehtäviä. Kun juuri nämä työpaikat vähenevät, ensimmäinen vakaa kiinnittymispiste työelämään katoaa. Lisäksi koulutetun nuoren työttömyysjakson pitkeydessä osaaminen, jollaista työpaikat vaativat, muuttuu yhä saavuttamattommaksi.

Työmarkkinoiden voidaan katsoa Suomessa jakautuneen kahdeksi erilliseksi markkinaksi, työvoiman määrällistä saatavuutta ja osaamista korostavaan markkinaan (Sippola 2025).

Oletettavasti jakautuminen kahteen markkinaan jatkuu, ja tärkeimpänä näitä markkinoita eriyttävänä tekijänä on digiosaaminen. Tällöin digiosaaminen ei ole vain yksi taito muiden joukossa, vaan keskeinen tekijä määrittämässä minkälaisiin työpaikkoihin ja aloille nuoret pääsevät kiinnittymään. Digiosaamiseen kuuluu monia osa-alueita, ja teknisen osaamisen lisäksi tulisi olla hallussa informaation käsittelyyn, viestintään ja luovuuteen liittyviä taitoja. Digiosaamisen erot syntyvät usein jo koulutusvalinnoissa ja koulumenestyksessä.

7.3 Lapsiperheköyhyys kasvaa ja sosiaaliturvan leikkauksilla voi olla vaikutuksia nuorten tulevaisuuteen

Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevien henkilöiden osuus Suomessa on kasvanut ja vuonna 2023 kasvoi erityisesti köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevien lasten osuus¹⁴³. Samalla tiedetään, että huono-osaisuus periytyy voimakkaasti^{144,145}.

Sosiaaliturvaan kohdistuvat heikennykset ja toimeentulotuen sanktiot kasaantuvat erityisesti nuorille, maahanmuuttajille ja matalasti koulutetuille, mikä lisää ylivelkaantumista, köyhyyttä ja epäluottamusta palvelujärjestelmiin. Tämä voi syventää nuorten työmarkkina-aseman polarisoitumista ja lisätä hyvinvointieroja^{146,135,13,134}.

On ensiarvoisen tärkeää estää heikossa työmarkkina-asemassa olevien nuorten ongelmien kasautumista. Erityisen huolestuttavaa on lapsiperheköyhyyden lisääntyminen, mikä voi ennakoita myöhemmin nuoruusiän ongelmien kasautumista. Köyhyys estää konkreettisesti myös esimerkiksi jatko-opintosuunnitelmia, kun nuorilla ei ole yhdenvertaisia mahdollisuuksia ottaa oman tulevaisuutensa vuoksi taloudellisia riskejä.

Monien päätösten kuten opintotuen ja toimeentulotuen leikkausten sekä koulutuksen ensikertalaisuuskiintiöiden seurauksena joustonvara työmarkkinoilla ja koulutuksessa on kaventunut.

7.4 Nuorten heikentyvä työkyky on keskeinen tulevaisuuden trendi

Nuorten kouluttautuminen ja työllistyminen tapahtuvat nyt ja tulevaisuudessa haastavassa ympäristössä, jota määrittävät talous-, ilmasto-, geopoliittiset ja hyvinvointivaltion kriisit^{12,147}. Olosuhteet vaikuttavat osaltaan nuorten hyvinvointiin ja lisäävät keskustelua mielenterveyden ja jaksamisen haasteista¹⁴⁸.

Osittain työkyvyttömäksi itsensä kokevien 20–29-vuotiaiden määrä on kasvanut jo pitkään, ja kehityksen ennustetaan jatkuvan¹⁴⁹.

Lähteet esiintymisjärjestyksessä

1. Tilastokeskus 2025a Elinkeinorakenne palveluvaltaistunut vuosina 2007–2023. <https://stat.fi/julkaisu/clwkjabnxc8um07vy8lh10i6c>
2. Kailanheimo-Lönnqvist, S., Kilpi-Jakonen, E., Niemelä, M., & Prix, I. (2020). Eriarvoisuus koulutuksessa. In M. Mattila (Ed.), Eriarvoisuuden tila Suomessa 2020. Kalevi Sorsa -säätiö.
3. SAK (2017). Katoavat työpaikat. Työllisten määrän ja rakenteen kehitys Suomessa 1987–2017. SAK Raportteja 3/2017. <https://www.sak.fi/serve/bWVkaWEvN-TE1My9maWVsZF9maWxl>
4. Soininen Tiina (2015). Changing Expectations and Realities of Employment Stability. Longitudinal Analysis of Tenures in Finland.
5. Lahtinen, J. (Ed.). (2019). ”Mikä ois mun juttu” – nuorten koulutusvalinnat sosialisatiomaisemien kehityksissä. Purkutalkoot-hankkeen loppuraportti. Valtioneuvoston kanslia. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-805-2>
6. Sutela, H., Viinikka, J. & Pärnänen, A. (2024). Työolot murrosten keskellä – Työolotutkimuksen tuloksia 1977–2023. 2. korjattu painos. Tilastokeskus. <https://otos.stat.fi/bitstreams/ef5e3594-62da-454b-b279-dcb4b21a5017/download>
7. Erola J., Kilpi-Jakonen E. & Ruggera L. (2020). Koulutuksen yhteys sosiaaliseen liikkuvuuteen vahvistuu. Talous & Yhteiskunta 2020(4): 26–33.
8. Nikunen, M. (2017). Young people, future hopes and concerns in Finland and the European Union: classed and gendered expectations in policy documents. Journal of Youth Studies, 20(6), 661–676. <https://doi.org/10.1080/13676261.2016.1260693>
9. Brunila, K., Mertanen, K. & Batista-Costa, S. (2020). Economic Worries—Therapeutic Solutions? Entrepreneurial and Therapeutic Governing of Transitions of Young People. Teoksessa: K. Brunila & L. Lundahl (toim.) Youth on the Move: Tendencies and Tensions in Youth Policies and Practices (pp. 149–165). Helsinki University Press.
10. Ågren, S. (2023). Shaping Worker-Citizenship: Young Vocational Education Graduates’ Labour Market Positionings Within New Adulthood. Journal of Youth Studies, 27(6), 819–834.
11. Ågren, S. (2024). Epistemological Dissonance of Worker-Citizenship: Young Vocational Students’ and Graduates’ Negotiations of Societal Belonging Within the Changing Labour Market. Akateeminen väitöskirja, Tampereen yliopisto.
12. Helne, T. & Hirvilampi, T. (2021). Puristuksissa. Nuoret ja kestävä hyvinvoinnin ehdot. Helsinki: Kela.
13. Kallio, J. (2023). Eletty, opittu, kamppailtu: Itsenäistyvien nuorten kansalaisuuden rakentuminen institutionaalisessa järjestelmässä. Akateeminen väitöskirja, Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-3106-1>
14. Haikkola, L., Laine, R., & Pitkänen, T. (2023). Young People and Subjective Employment Insecurity: Evidence from the Finnish Youth Barometer between 2009 and 2019. YOUNG, 31(2), 185–208. <https://doi.org/10.1177/11033088221121528>
15. Hiltunen, Jenna, Ahonen, Arto, Hienonen, Ninja, Kauppinen, Heli, Kotila, Jenni, Lehtola Piia, Leino, Kaisa, Lintuvuori, Meri, Nissinen, Kari, Puhakka, Eija, Siren, Marjo, Vainikainen, Mari-Pauliina & Vettenranta, Jouni (2023.) PISA 22 ensituloksia. Helsinki: OKM.
16. Sipilä Noora & Laura Kestilä & Pekka Martikainen (2011). Koulutuksen yhteys nuorten työttömyyteen Mihin peruskoulututkinto riittää 2000-luvun alussa? Yhteiskuntapolitiikka 76 2011:2, 121–134.
17. Tilastokeskus (2025b). Työvoimatutkimus. <https://stat.fi/fi/tilasto/tyti>
18. Ojala, S., Nätti, J. & Lipiäinen, L. (2018). Types of Temporary Employment: An 8-Year Follow-Up of Labour Market Attachment. Social Indicators Research, 138(1), 141–163. <https://doi.org/10.1007/s11205-017-1648-7>
19. Ylistö Sami (2023). Työttömyys, nuoret ja aktivointi. Tutkimus pitkäaikaistyöttömien nuorten elämänhallinnallisista valinnoista työmarkkinoilla. JYU Dissertations 718. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
20. Kajastus, K. (2024). Alanvaihtoaikoiden yhteys erillisyyden ja merkityksellisuuden kokemuksiin. Ammattikasvatuksen Aikakauskirja, 26(2), 32–52. <https://doi.org/10.54329/akakk.146282>
21. Myllyniemi, S. & Haikkola, L. (2020). Tilasto-osio. Teoksessa: L. Haikkola & S. Myllyniemi (toim.) Hyvää työtä! Nuorisobarometri 2019 (pp. 9–108). Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura, Nuorisotutkimusverkosto, Opetus- ja kulttuuriministeriö.
22. Sutela, H., Viinikka, J. & Pärnänen, A. (2024). Työolot murrosten keskellä – Työolotutkimuksen tuloksia 1977–2023. 2. korjattu painos. Tilastokeskus. <https://otos.stat.fi/bitstreams/ef5e3594-62da-454b-b279-dcb4b21a5017/download>
23. Lukkarinen, H. (2018). Vastentahtoiset osa-aikatyöt yleistyneet 2010-luvulla. Tieto & trendit 31.10.2018. Tilastokeskus. <https://stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2018/vastentahtoiset-osa-aikatyot-yleistyneet-2010-luvulla>
24. Pärnänen, A. (2020). Ovatko nuorten työsuhteet entistä epävarmempia? Tieto & trendit 16.3.2020. Tilastokeskus. <https://stat.fi/tietotrendit/blogit/2020/ovatko-nuorten-tyosuhteet-entista-epavarmempia>
25. Määttä, M. & Westerback, F. (2022). Nuoret aikuiset työmarkkinoilla ja niiden kynnyksellä – Elämänkulun näkökulma. Nuorisotutkimus 3/2022.
26. Pyöriä, P. (2020). Työurien tutkimus: Käsitteelliset, teoreettiset ja empiiriset lähtökohdat. Teoksessa S. Ojala & P. Pyöriä (toim.), Pirstoutuvatko työurat? Teollisuusalat talouden ja teknologian murroksissa (s. 97–143). Tampere University Press. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202012189006>
27. Riekhoff, A.-J., Ojala, S. & Pyöriä, P. (2021). Career stability in turbulent times: A cross-cohort study of mid-careers in Finland. Acta Sociologica, 64(4), 437–458. <https://doi.org/10.1177/0001699320983422>
28. Karonen, E., Lehti, H., Erola, J., Kuivalainen, S. & Moisio, P. (2022). Generational differences in income trajectories in the Nordic welfare state. INVEST Working Papers 42/2022. <https://doi.org/10.31235/osf.io/edxju>
29. Eskelinen, N., Erola, J., Karhula, A., Luggera, L. & Sirniö, O. (2020). Eriarvoisuuden periytyminen. Teoksessa M. Mattila (toim.), Eriarvoisuuden tila Suomessa 127–155. Kalevi Sorsa -säätiö. https://sorsafoundation.fi/wp-content/uploads/Eriarvoisuus2020_web3.pdf
30. Cuervo, H. & Wyn, J. (2016). An Unspoken Crisis: The ‘Scarring Effects’ of the Complex Nexus Between Education and Work on two Generations of Young Australians. International Journal of Lifelong Education, 35(2), 122–135.
31. Kallio, J., Salminen, J., & Ågren, S. (2026, tulossa) ”Jotta syntyvyys ei romahda” – Nuorten näkemyksiä lasten hankkimisesta paineistetussa ajassa. Teoksessa: S. Laine & K. Happonen (toim.) Ihan paineissa. Nuorisobarometri 2025. Nuorisotutkimusseura, valtion nuorisoneuvosto, opetus- ja kulttuuriministeriö.
32. Kalleberg, A. L. (2011). Good Jobs, Bad Jobs. The Rise of Polarized and Precarious Employment Systems in the United States, 1970s–2000s. Russell Sage Foundation.
33. Pyöriä, Pasi & Ojala, Satu (2016). Nuorten työasenteet puntarissa – eroaako Y-sukupolvi edeltäjistään? Yhteiskuntapolitiikka 81(1), 31–42.
34. Pärnänen, A. (2020). Ovatko nuorten työsuhteet entistä epävarmempia? Tieto & trendit 16.3.2020. Tilastokeskus. <https://stat.fi/tietotrendit/blogit/2020/ovatko-nuorten-tyosuhteet-entista-epavarmempia>
35. Junnilainen, L., & Haikkola, L. (2022). Palvelualojen duunarit pätkätöiden pyörteessä. In A. Kantola (Ed.), Kahdeksan kuplan Suomi. Yhteiskunnan muutosten syvät tarinat (pp. 198–221). Gaudeamus.
36. Ojala, S., Saari, T., Jonker-Hoffrén, P., & Pyöriä, P. (2021). Non-standard work in Finland. In A. Ilsoe & T. P. Larsen (Eds.), Non-standard work in the Nordics. Troubled waters under the still surface (pp. 97–107). Nordic Council of Ministers. <https://pub.norden.org/temanord2021-503/#>
37. Tanner, N. (2019). Toïssä, mutta köyhä. Palkkatyököyhyys ja sen kustannukset ravintola- ja kauneistopalveluilla. Palvelualojen ammattiliitto PAM ry. https://www.pam.fi/media/1.-materiaalipankki-tiedostot-nakyvat-julkisessa-materiaalipankissa/tilastot-ja-tutkimukset/1342_palkkatyokoyhyys.pdf
38. Tilastokeskus (2026). Vastavalmistuneiden työllistyminen heikkeni 2024. <https://stat.fi/julkaisu/cmfsqskhze1foo08vycscso2yj>
39. TEM (2026). Työllisyyskatsaus joulukuun 2025.
40. Bal-Domańska, B. (2022). The impact of macroeconomic and structural factors on the unemployment of young women and men. Economic Change and Restructuring, 55(2), 1141–1172. <https://doi.org/10.1007/s10644-021-09341-9>

41. Choudhry, M. T., Marelli, E., & Signorelli, M. (2012). Youth unemployment rate and impact of financial crises. *International Journal of Manpower*, 33(1), 76–95. <https://doi.org/10.1108/01437721211212538>
42. Alatalo, J., Mähönen, E. & Räisänen, H. (2017). Nuorten ja nuorten aikuisten työelämä ja sen ulkopuolisuus. TEM-analyseja 76/2017. Helsinki: työ- ja elinkeinoministeriö.
43. Loukkola, A. (2012). Lamavuonna 1992 tutkinnon suorittaneet työllistyivät huonosti. *Hyvinvointikatsaus* 23 (1): 40–42. https://stat.fi/artikkelit/2012/art_2012-03-12_006.html
44. Myrskylä, Pekka (2010). Taantuma ja työttömyys. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 57/2010. Helsinki: TEM.
45. Viinikka, J. (2014). Taantumien aikana valmistuminen ei ole jättänyt pysyvää jälkeä nuorten työllistymiseen. *Hyvinvointikatsaus* 25 (3): 60–65. https://stat.fi/artikkelit/2014/art_2014-09-29_009.html
46. Ojala, S. & Pyöriä, P. (2016). Vakautta vai epävarmuutta? Nuorten palkansaajien työuran alku 1980-luvulta 2010-luvulle. Teoksessa N. Järnefelt (toim.), *Työolot ja työurat – tutkimuksia työurien vakaudesta ja eläkkeelle siirtymisestä* (s. 27–49). Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 08/2016. <https://urn.fi/URN:IS-BN:978-951-691-257-1>
47. Nummila, H. (2025). Korona-aika heikensi eniten nuorten työllisyyttä ja tuloja. *Tieto & trendit* 26.5.2026. Tilastokeskus. <https://stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2025/Korona-aika-heikensi-eniten-nuorten-tyoellisyystae-ja-tuloja>
48. Haikkola, L. (2021). Classed and gendered transitions in youth activation: the case of Finnish youth employment services. *Journal of Youth Studies*, 24(2), 250–266. <https://doi.org/10.1080/13676261.2020.1715358>
49. Honkatukia, P., Rättilä, T. & Rinne, J. (2021). Sisulla töihin? Kansatutkimusta pakolaistuorten työhön liittyvistä kokemuksista. Teoksessa: T. Rättilä & P. Honkatukia (toim.) *Tutkien ja tarinoiden kohti pakolaistuustaisten nuorten kestäväää hyvinvointia* (pp. 88–106). Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.
50. Lehtonen, J. (2023). Seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuus työelämässä – katsaus 50 viime vuoden kehitykseen. https://akavaworks.fi/wp-content/uploads/sites/2/2015/05/Seksuaalisuuden-ja-sukupuolen-moninaisuus-tyoelamassa-Akava-Works-artikkeli-5_2023-FINAL.pdf
51. Tokola, N., Rättilä, T., Honkatukia, P., Mubeen, F.E., & Mustalahti, I. (2019). ”Haluan tulla nähdyksi huiviltani” – Nuorten musliminaisten kokemuksia kuulumisesta työelämässä. *Nuorisotutkimus*, 37(2), 21–35.
52. Krivonos, D. (2019). The making of gendered ‘migrant workers’ in youth activation: The case of young Russian-speakers in Finland. *Current Sociology*, 67(3), 401–418. <https://doi.org/10.1177/2F0011392118824363>
53. Kalalahti, M., Niemi, A-M., Varjo, J., & Jahnukainen, M. (2020). Diversified transitions and educational equality? Negotiating the transitions of young people with immigrant backgrounds and/or special educational needs. *Nordic Studies in Education*, 40(1), 36–54. <https://doi.org/10.23865/nse.v40.2127>
54. Ojala, S., Pyöriä, P. & Jakonen, M. (2024). Maahanmuuttajat prekaarina työvoimana. Teoksessa T.A. Renvik & M. Säävälä (toim.), *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2023: Näkökulmana väestösuhteet* (s. 41–54). Työ- ja elinkeinoministeriö. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-703-8>
55. Alasalmi, J. & Busk, H. (2025). Suomessa syntyneet ulkomaalaistaustaiset nuoret koulutuksessa ja työmarkkinoilla. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2025:13. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-535-5>
56. Happonen, K. & Kivijärvi, A. (2025). Tilasto-osio. Teoksessa: A. Kivijärvi & K. Happonen (toim.) *Kesä ja kännykät. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2024* (pp. 13–143). Opetus- ja kulttuuriministeriö, valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura.
57. Kosunen, S., Bernelius, V., & Happonen, K. (2025). Nuorten kesänvietto ja eriytyminen: Kesällä kaikki on toisin? In A. Kivijärvi & K. Happonen (Eds.), *Kesä ja kännykät. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus* (pp. 163–180). Opetus- ja kulttuuriministeriö & valtion nuorisoneuvosta & Nuorisotutkimusseura. <https://doi.org/10.57049/nts.1683>
58. Maury, O. P. (2018). Kansainväliset opiskelijat prekaarina työvoimana Suomessa. Kokemuksia työnteosta opiskelijan oleskeluluvan varassa: [International students as precarious labour force in Finland: experiences of work while holding a student-visa]. *Sociologia*, 55(4), 334–349.
59. Maury, O. (2020). Between a Promise and a Salary: Student-Migrant-Workers’ Experiences of Precarious Labour Markets. *Work, Employment and Society*, 34(5), 809–825. <https://doi.org/10.1177/0950017019887097>
60. Ami-säätiö (2023). NEET-nuoret Pohjolan pääkaupunkialueilla. Ami-säätiön blogi. <https://ami.fi/toiminta/tieto-pohjolan-tyomarkkinoista/need-nuoret-pohjola/>
61. Furlong, Andy (2006). Not a very NEET solution: representing problematic labour market transitions among early school-leavers. *Work, employment and society* 20 (3). SAGE Publications, 553–569.
62. Hiilamo, H., Määttä, A., Koskenvuo, K., Pyykkönen, J., Räsänen, T. & Aaltonen, S. (2017). Nuorten osallisuuden edistäminen: Selvitysmiehen raportti. *Diakonia-ammattikorkeakoulu*.
63. OECD (2019). *Investing in Youth: Finland*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/1251a123-en>
64. Rahmani, H., & Groot, W. (2023). Risk factors of being a youth not in education, employment or training (NEET): A scoping review. *International Journal of Educational Research*, 120, 102198. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2023.102198>
65. Kingsbury, M., Alaie, I., Clayborne, Z., Reme, B.-A., Nilsen, W., & Colman, I. (2025). Pathways from early life adversities to youth marginalization: A longitudinal study of youth not in education, employment, or training. *Journal of Adolescent Health*, 76(1), 105–114. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2024.08.011>
66. Lindblad, V., Enemark, N. R., Gaardsted, P. S., Møller Hansen, L. E., Lauritzen, F. F., & Melgaard, D. (2024a). Mapping social landscapes: Youth NEET risk and social issues in Europe – A systematic literature review. *Power and Education*, 17577438241302378. <https://doi.org/10.1177/17577438241302378>
67. Pitkänen, J., Remes, H., Moustgaard, H., & Martikainen, P. (2021). Parental socioeconomic resources and adverse childhood experiences as predictors of not in education, employment, or training: A Finnish register-based longitudinal study. *Journal of Youth Studies*, 24(1), 1–18. (148480829). <https://doi.org/10.1080/13676261.2019.1679745>
68. Veldman, K., van Zon, S. K. R., & Bültmann, U. (2024). Once in NEET, always in NEET? Childhood and adolescent risk factors for different NEET patterns. *European Journal of Public Health*, 34(3), 505–510. <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckae025>
69. Gariépy, G., Danna, S. M., Hawke, L., Henderson, J., & Iyer, S. N. (2021). The mental health of young people who are not in education, employment, or training: A systematic review and meta-analysis. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 57(6), 1107–1121. <https://doi.org/10.1007/s00127-021-02212-8>
70. Lindblad, V., Kragholm, K. H., Gaardsted, P. S., Hansen, L. E. M., Lauritzen, F. F., & Melgaard, D. (2024b). From illness to inactivity: Exploring the influence of physical diseases on youth Not in Education, Employment, or Training status in Europe: A systematic literature review. *Journal of Adolescence*, 96(8), 1695–1712. <https://doi.org/10.1002/jad.12386>
71. Aaltonen, S. & Berg, P. (2018). Nuorten aikuisten siirtymät palkkatyöhön ja yrittäjyyteen. *Nuorisotutkimus*, 36(2), 3–18
72. Westerback, F. (2025). I gränslandet mellan ungdom och vuxenliv: Unga vuxnas övergångar till vuxen- och arbetslivet i osäkra arbetsmarknadsförhållanden. Helsinki: University of Helsinki / Helsinki Practice Research Centre.
73. Arifi, A., Fetai, B., & Qirici, S. (2019). Youth transition from school-to-work: Empirical evidence from five transition countries. *Transition Studies Review*, 26(2), 101–112. <https://doi.org/10.14665/1614-4007-26-008>
74. Uusitalo, V., Kauhanen, M., Nivala, A. & Suhonen, T. (2024). Geographical and Occupational Mismatch in Finland over the Recent Era of Economic Crises: Estimates Using an Interconnected-Markets Approach, Memorandum 1/2024, The Finnish Economic Policy Council
75. Mauno, Saija, Minkkinen, Jaana & Auvinen, Elina (2019). Nakertaako työn intensiivisyyden lisääntyminen työssä suoriutumista ja työn merkityksellisyyttä? Vertaileva tutkimus eri ammattialoilla. *Hallinnon tutkimus* 38(4), 271–288. <https://doi.org/10.37450/ht.98052>
76. Paananen, Reija, Ristikari, Tiina, Merikukka, Marko, Rämö, Antti & Gissler, Mika (2012). Lasten ja nuorten hyvinvointi. *Kansallinen syntymäkohortti 1987 -tutkimusaineiston valossa. Raportti 52/2012*. Helsinki: THL.
77. Korjonen-Kuusipuro, Kristiina & Saari, Eveliina (2021) Huolta, ärsyntymistä, pelkoa ja ahdistusta: Ikääntyvien kielteiset tunteet digitalisaatioissa. *Yhteiskunta-politiikka* 86(4): 371–382.

78. Mattila, L., Alaverdyan, A., & Pakkala, A. (2024). Pitkäaikaistyöttömien digitaalinen minäpystyvyys arjessa: Digikuiluista osallisuuteen. *Aikuiskasvatus*, 44(4), 268–281. <https://doi.org/10.33336/aik.141645>
79. Blomgren, Jenni & Perhoniemi, Riku (2022). Increase in sickness absence due to mental disorders in Finland: trends by gender, age and diagnostic group in 2005–2019. *Scandinavian Journal of Public Health* 50(3): 318–322
80. Mattila-Holappa, Pauliina (2021). Nuorten aikuisten mielenterveysperusteisen työkyvyttömyyden tausta ja muuttuva työelämä. *Työpoliittinen aikakauskirja* 1/2021, 51–55.
81. Kajastus, K., Haravuori, H., Kiviruusu, O., Marttunen, M., & Ranta, K. (2024). Associations of generalized anxiety and social anxiety with perceived difficulties in school in the adolescent general population. *Journal of Adolescence* (London, England.), 96(2), 291–304. <https://doi.org/10.1002/jad.12275>
82. Amin, R., Svedberg, P., & Narusyte, J. (2019). Associations between adolescent social phobia, sickness absence and unemployment: A prospective study of twins in Sweden. *European Journal of Public Health*, 29(5), 931–936. <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckz033>
83. Ranta, K., Aalto-Setälä, T., Heikkinen, T., & Kiviruusu, O. (2024). Social anxiety in Finnish adolescents from 2013 to 2021: Change from pre-COVID-19 to COVID-19 era, and mid-pandemic correlates. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 59(1), 121–136. <https://doi.org/10.1007/s00127-023-02466-4>
84. Kiviruusu, O., Ranta, K., Lindgren, M., Haravuori, H., Silén, Y., Therman, S., Lehtonen, J., Sares-Jäske, L., Aalto-Setälä, T., Marttunen, M., & Suvisaari, J. (2024). Mental health after the COVID-19 pandemic among Finnish youth: A repeated, cross-sectional, population-based study. *The Lancet. Psychiatry*, 11(6), 451–460. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(24\)00108-1](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(24)00108-1)
85. Tiraboschi, G. A., Garon-Carrier, G., Smith, J., & Fitzpatrick, C. (2023). Adolescent internet use predicts higher levels of generalized and social anxiety symptoms for girls but not boys. *Preventive Medicine Reports*, 36, 102471. <https://doi.org/10.1016/j.pmedr.2023.102471>
86. Shannon, H., Bush, K., Villeneuve, P. J., Hellemans, K. G. & Guimond, S. (2022). Problematic social media use in adolescents and young adults: Systematic review and meta-analysis. *JMIR Mental Health*, 9(4), e33450. <https://doi.org/10.2196/33450>.
87. Ferguson, C. J., Kaye, L. K., Branley-Bell, D., & Markey, P. (2025). There is no evidence that time spent on social media is correlated with adolescent mental health problems: Findings from a meta-analysis. *Professional Psychology: Research and Practice*, 56(1), 73–83. <https://doi.org/10.1037/pro0000589>
88. Amin, S., & Yasin, I. (2025). Work and well-being: A Nordic panel analysis of unemployment and its association with mental disorders. *Journal of Public Mental Health*. <https://doi.org/10.1108/JPMH-04-2025-0054>
89. Rönblad, T., Grönholm, E., Jonsson, J., Koranyi, I., Orellana, C., Kreshpaj, B., Chen, L., Stockfelt, L., & Bodin, T. (2019). Precarious employment and mental health: A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Scandinavian Journal of Work, Environment & Health*, 45(5), 429–443.
90. Blomqvist, S., Högnäs, R. S., Farrants, K., Friberg, E., & Magnusson Hanson, L. L. (2025). Exploring the link between perceived job insecurity and sickness absence for common mental disorders. *European Journal of Public Health*, 35(4), 650–656. <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckaf023>
91. Happonen, K., & Kiilakoski, T. (2025). Tilasto-osio. In K. Happonen & T. Kiilakoski (Eds.), *Nuoruden kolme vuosikymmentä. Nuorisobarometri 2024* (pp. 11–121). Valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö.
92. Napolitano, C. M., Hoff, K. A., Ming, C. W. J., Tu, N., & Rounds, J. (2020). Great expectations: Adolescents' intentional self-regulation predicts career aspiration and expectation consistency. *Journal of Vocational Behavior*, 120, 103423. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2020.103423>
93. Cheng, C., Cheung, S. F., Chio, J. H., & Chan, M.-P. S. (2013). Cultural meaning of perceived control: A meta-analysis of locus of control and psychological symptoms across 18 cultural regions. *Psychological Bulletin*, 139(1), 152–188. <https://doi.org/10.1037/a0028596>
94. KELA (2023). Työkyvyttömyyseläkettä saaneiden nuorten määrän väheneminen jatkui vuonna 2022. <https://tietotarjotin.fi/uutinen/779315/tyokyvyttomyyselaketta-saaneiden-nuorten-maaran-vaeheneminen-jatkui-vuonna-2022>
95. Levanto, S., Smedlund, A., Hinkkanen, N., Matilainen, V., Mertanen, J., Suhonen, I., Vatanen, J., & Martimo, K.-P. (2025). Nuorten työkyky. Ilmarinen. <https://www.ilmarinen.fi/ajankohtaista/uutiset-ja-tiedotteet/2025/tutkimus-kuormitus-ei-pudota-nuoria-tyoelamasta/>
96. KELA (2024). Työkyvyttömyyseläkettä saaneiden nuorten määrä kasvoi hieman vuonna 2024. <https://tietotarjotin.fi/uutinen/1279454/tyokyvyttomyyselaketta-saaneiden-nuorten-maara-kasvoi-hieman-vuonna-2024>
97. Haikkola, L. & Happonen, K. (2025). Nuorten kokema epävarmuus tulevaisuudestaan työelämässä Nuorisobarometrin valossa vuosina 2009–2024. Teoksessa K. Happonen & T. Kiilakoski (toim.), *Nuoruuden kolme vuosikymmentä. Nuorisobarometri 2024* (s. 159–174). Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura, opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://edition.fi/nuorisotutkimusseura/catalog/view/1639/1857/7007>
98. Happonen, K. & Kiilakoski, T. (2025). Johdanto: Nuorisobarometrin kolme vuosikymmentä. Teoksessa K. Happonen & T. Kiilakoski (toim.), *Nuoruuden kolme vuosikymmentä. Nuorisobarometri 2024* (s. 11–121). Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura, opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://edition.fi/nuorisotutkimusseura/catalog/view/1639/1857/7007>
99. Honkatukia, P., Kallio, J., Lähde, M. & Mölkänen, J. (2020). Omana itsenä osa yhteiskuntaa – Itsenäistyvät nuoret aikuiset kansalaisina. Tampereen yliopisto, Tampere.
100. Ågren, S., Pietilä, I., & Rättilä, T. (2020). Palkkatyökeskeisen ajattelun esiintyminen ammattiin opiskelevien työelämäasenteissa. Teoksessa: L. Haikkola & S. Myllyniemi (toim.) *Hyvää työtä! Nuorisobarometri 2019* (pp. 157–178). Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura, Nuorisotutkimusverkosto, Opetus- ja kulttuuriministeriö.
101. Westerback, F. & Rissanen, H. (2022). Etenevä elämä vai supistuneet suunnitelmat? Työn kynnyksellä olevien nuorten aikuisten hyvän tulevaisuuden orientaatio korona-ajassa. Teoksessa: M. Kekkonen & M. Gissler & P. Känkänen & A-M. Isola (toim.) *Poikkeuksellinen nuoruus korona-aikaan – Nuorten elinolot -vuosikirja 2022*. Helsinki: NTS, THL, Valtion nuorisoneuvosto.
102. Haikkola, L., & Happonen, K. (2025). Nuorten kokema epävarmuus tulevaisuudestaan työelämässä Nuorisobarometrin aineistojen valossa 2009–2024. In T. Kiilakoski & K. Happonen (Eds.), *Nuoruuden kolme vuosikymmentä. Nuorisobarometri 2024* (pp. 159–174). Valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura & Opetus- ja kulttuuriministeriö.
103. Mikkilä, J. (2020). Merkkejä uuden polven yrittäjyydestä. In L. Haikkola & S. Myllyniemi (Eds.), *Hyvää työtä! Nuorisobarometri 2019* (pp. 207–216). Opetus- ja kulttuuriministeriö & Valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura.
104. valtion nuorisoneuvosta & Nuorisotutkimusseura.
- Nuorten yrittäjyys ja talous NYT (2025). Tulevaisuusraportti 2025. <https://nuortennyt.fi/ajankohtaista/tutkimukset/tulevaisuusraportti/>
105. Ylistö, Sami (2018). Why do Young People Give up Their Job Search? *Nordic Journal of Working Life Studies* 8(3), 27–45. <https://doi.org/10.18291/njwls.v8i3.109539>
106. Gretschel, A. & Myllyniemi, S. (2020). Kuulummeko yhteiskuntaan? Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten käsityksiä tulevaisuudesta, demokratiasista ja julkisista palveluista. Helsinki: Kunnallissalan kehittämissäätiö.
107. Lähteenmaa, J. (2011). Nuoret työttömät ja ylivirittetty toimijuus. *Nuorisotutkimus* 29 (4), 47–60.
108. Määttä, M. & Westerback, F. (2024). Elämässä etenemisen ideaali nuorten aikuisten korona-ajan kertomuksissa. Teoksessa: P. Honkatukia, J. Kallio & M. Määttä (toim.) *Elämää korona-ajassa – Poikkeusolot nuorten aikuisten kokemana*. Tampere: Vastapaino.
109. Myllyniemi, S. (2017). Katse tulevaisuudessa. *Nuorisobarometri 2016*. Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 189. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö & Valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura.
110. Aapola-Kari, S. & Wrede-Jäntti, M. (2017). Perinteisiä toiveita, nykyhetken kiinnittyviä pelkoja – nuoret pohtivat tulevaisuutta. Teoksessa S. Myllyniemi (toim.) *Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016*. Nuorisotutkimusseuran/ Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 189. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö & Valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusverkosto.
111. Ågren, S. & Kallio, J. (2023). Young Adults' Perceptions of Citizenship Outside and Beyond Labour Market Citizenship. Teoksessa: P. Honkatukia & T. Rättilä (toim.) *Young People as Agents of Sustainable Society. Reclaiming the Future* (pp. 113–127). Routledge.
112. Kilpi, J. & Purokuru, P. (2020). Nuoriso hallinnan kohteena. Teoksessa Haikkola, L. & Myllyniemi, S. (toim.), *Hyvää työtä! Nuorisobarometri 2019* (s. 203–206).

113. Martela, F., & Pessi, A. B. (2018). Significant work is about self-realization and broader purpose: Defining the key dimensions of meaningful work. *Frontiers in Psychology*, 9, 363–363. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00363>
114. Haikkola, L. (2025). Seeking predictability and stability. Young logistics workers and low-skill work in warehouses. *Journal of Youth Studies*. <https://doi.org/10.1080/13676261.2025.2575971>
115. Escudero, López Mourelo, Elva (2017). The European Youth Guarantee: A systematic review of its implementation across countries. ILO Research Department Working Paper No. 21, August 2017
116. Hämäläinen, Kari and Hamalainen, Ulla and Tuomala, Juha, The Labour Market Impacts of a Youth Guarantee: Lessons for Europe? (2014). Government Institute for Economic Research Working Papers No. 60, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2571259> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2571259>
117. Haikkola, L. & Happonen, K. (2025). Nuorten kokemus epävarmuus tulevaisuudestaan työelämässä Nuorisobarometrin valossa vuosina 2009–2024. Teoksessa K. Happonen & T. Kiilakoski (toim.), Nuoruuden kolme vuosikymmentä. Nuorisobarometri 2024 (s. 159–174). Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura, opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://edition.fi/nuorisotutkimusseura/catalog/view/1639/1857/7007>
118. Haikkola, L., Määttä, M., Toiviainen, S. & Uusikangas, S. (2021). Työllistymistä edistävien palvelujen yhdenvertaisuus nuorten näkökulmasta. Teoksessa: P. Berg & S. Myllyniemi (toim.) *Palvelu pelaa! Nuorisobarometri 2020*. Valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura.
119. Määttä, M. & Männistö-Inkinen, V. (2023). Nuorten aikuisten yhteiskuntaosallisuuden esteet työmarkkinoiden kynnyksellä. *Työpoliittinen aikakauskirja* 66:4, 24–35.
120. Mawn, L., Oliver, E. J., Akhter, N., Bamba, C. L., Torgerson, C., Bridle, C., & Stain, H. J. (2017). Are we failing young people not in employment, education or training (NEETs)? A systematic review and meta-analysis of re-engagement interventions. *Systematic Reviews*, 6(1), 16. <https://doi.org/10.1186/s13643-016-0394-2>
121. Kluge, J., Puerto, S., Robalino, D., Romero, J.M., Rother, F. Stöterau, J., Weidenkaff, F. & Witte, M. (2016). Do youth employment programs improve labor market outcomes? A quantitative review. *World Development*, 114, 237–253. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2018.10.004>
122. Nikunen, M. (2017). Young people, future hopes and concerns in Finland and the European Union: classed and gendered expectations in policy documents. *Journal of Youth Studies*, 20(6), 661–676. <https://doi.org/10.1080/13676261.2016.1260693>
123. Toiviainen, S. (2020). Ohjaus ja yhteistoimijuuden ulottuvuudet Ohjaamossa. Teoksessa: M. Määttä & A-M. Souto (toim.) *Tutkittu ja tulkittu Ohjaamo*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
124. Pyöriä, P., Ojala, S., & Nätti, J. (2021). Precarious work increases depression-based disability among male employees. *European Journal of Public Health*, 31(6), 1223–1230.
125. Mäkinen, N., Tanskanen, J., Ojala, S. & Pyöriä, P. (2023). Part-Time Workers' Employment Trajectories by Length of Hours and Reason for Working Part-Time: An 8-Year Follow-Up Study. *Sage Open*, 1–16. <https://doi.org/10.1177/21582440231210690>
126. Flynn, J., Mader, P., Oosterom, M; Ripoll, S (2016). Failing Young People? Addressing the Supply-side Bias and Individualisation in Youth Employment Programming. The Institute of Development Studies and Partner Organisations. Report. <https://hdl.handle.net/20.500.12413/12715>
127. Alatalo, J., Larja, L. & Räisänen, H. (2019). Työllisyysaste-erot Pohjoismaissa ja eräitä taustatekijöitä niille. TEM-analyseja 91/2019. Helsinki. Työ- ja elinkeinoministeriö.
128. Westerback, F. & Rissanen, H. (2020). Prekaarit työmarkkinat ja nuorten aikuisten strategiat luovia työkeskeisen yhteiskunnan normien puristuksessa. Teoksessa: M. Määttä & A-M. Souto (toim.) *Tutkittu ja tulkittu Ohjaamo: Nuorten ohjaus ja palvelut integraatiopyörteessä* (pp.159–182). Nuorisotutkimusseura.
129. Valtakari, M., Arnkil, R., Eskelinen, J. Mayer, M., Nyman, J. & Sillanpää, K. (2020). Ohjaamot – monialaista yhteistyötä, vaikuttavuutta ja uutta toimintakulttuuria: Tutkimus monialaisen yhteistyön vaikuttavuudesta nuorten työllistymistä edistävissä palveluissa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja. 2020:13. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-932-5>
130. Vauhkonen, T. & Latvala, A. (2023). Ohjaamon jälkeen – tutkimus Ohjaamon asiakkaina olleiden nuorten siirtymistä ja toimeentulotuen saannista. *Työelämän tutkimus*, 21(2), 267–288.
131. Vauhkonen, T. & Hoikkala, T. (2020). Syrjäytymisen lasku: Tutkimus syrjäytymisestä, sen kustannuksista ja kohdennetun nuorisotyön vaikuttavuudesta. Nuorisotutkimusverkosto. <https://doi.org/10.57049/nts.263>
132. VTV (2020). Nuorten työpajatoiminnan vaikuttavuus ja etsivän nuorisotyön resurssit ja tehokkuus. Tarkastuskertomus 2/2020. <https://vtv.fi/wp-content/uploads/2025/08/VTV-Tarkastus-2-2020-Nuorten-tyopajatoiminnan-vaikuttavuus-ja-etsivan-nuorisotyon-resurssit-ja-tehokkuus.pdf>
133. Kirjavainen, T. (2021). Nuorten työpajatoiminnan vaikutus opintoihin ja työllisyyteen. *Yhteiskuntapolitiikka* 5–6, 533–547.
134. Mäkinen, N. & Ojala, S. (2025). Etuussanktioiden vaikutukset toimeentuloon, hyvinvointiin ja palveluihin osallistumiseen: systemaattinen kirjallisuuskatsaus. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti*, 61, 122–143.
135. Uusikangas, S. & Hiilamo, H. (2020). Nuorten aikuisten aktivointi, sanktiot ja poiskäännyttäminen TE-palveluissa. Teoksessa: M. Määttä & A-M. Souto (toim.) *Tutkittu ja tulkittu Ohjaamo: Nuorten ohjaus ja palvelut integraatiopyörteessä*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 120–145.
136. Haikkola, Lotta, Näre, Leena & Lähteenmaa, Jaana (2017). Tunnistamisen institutionaaliset kontekstit. Nuoret työttömät aktivointitoimenpiteissä. Teoksessa Sanna Aaltonen & Antti Kivijärvi (toim.) *Nuoret aikuiset hyvinvointipalveluiden käyttäjinä ja kohteina*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisotutkimusseura, 53–78.
137. Ylistö, Sami (2024). Liukuportaati, karuselli vai kummitusjuna? Aktivointitoimenpiteiden tarkoitettua ja tarkoitamattomia seurauksia pitkäaikaistyöttömien nuorten haastattelupuheissa. *Työelämäntutkimus* 22(3), 316–340.
138. Mäkinen, N. & Ojala, S. (2024). Etuussanktioiden vaikutukset toimeentuloon, hyvinvointiin ja palveluihin osallistumiseen: systemaattinen kirjallisuuskatsaus. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti*, 61(1), 122–143. <https://doi.org/10.23990/sa.130266>
139. TEM (2025). Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste: syksy 2025. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2025:35.
140. MDI (2025). Vuoden 2025 MDI väestöennuste. <https://www.mdi.fi/vaeston-ikaantymisen-haastaa-suomea-viela-2040-luvulla/>
141. KEVA (2025). Eläköitymisennuste. <https://www.keva.fi/uutiset-ja-artikkelit/elakoityminen-jatkuu-ripeana-julkisella-alalla/>
142. Tähhin, Michael & Westerman, Johan (2020). Youth employment decline and the structural change of skill. *European Societies* 22 (1): 47–76. doi: <https://doi.org/10.1080/14616696.2018.1552981>
143. Tilastokeskus (2024). 930 000 henkilöä köyhyys- tai syrjäytymisriskissä vuonna 2023. Elinolotilasto 2024 Tiedote 6.3.2025. Viitattu 30.1.2026 <URL: <https://stat.fi/fi/julkaisu/cm1hepbcn62b107w03plmxg8u>>
144. Vauhkonen Teemu, Kallio Johanna, Kauppinen Timo & Erola, Jani (2017a). Intergenerational Accumulation of Social Disadvantages Across Generations in Young Adulthood. *Research in Social Stratification and Mobility* 48(2017), 42–52. <https://doi.org/10.1016/j.rssm.2017.02.001>
145. Vauhkonen, Teemu, Kallio, Johanna & Erola, Jani (2017b). Sosiaalisen huono-osaisuuden ylisukupolvisuus Suomessa. *Yhteiskuntapolitiikka* 82(5), 501–512.
146. Rikala, S. (2020). Agency among young people in marginalised positions: Towards a better understanding of mental health problems. *Journal of Youth Studies*, 23(8), 1022–1038. <https://doi.org/10.1080/13676261.2019.1651929>
147. Kallio, J., & Ågren, S. (2025). Aika ja ajallisuus nuorisotutkimuksessa – hankalaa tietoa vai välineitä itseymmärrykseen? *Tiede & Edistys*, 50(3), 14–31.
148. Honkatukia, P., Kallio, J. & Ågren, S. (2025). Nuorten mielenterveyskriisillä on yhteiskunnallinen tausta. *Suomen Lääkärilehti*, 80(16), 1258–1261.
149. Lahti, J., Reinikainen, J., Kontto, J., Zhou, Z., Koskinen, S., Laaksonen, M., Partonen, T., Elonheimo, H., Lundqvist, A. & Tolonen, H. (2025.) Work ability trends 2000–2020 and birth-cohort projections until 2040 in Finland. *Scand J Public Health*. 53(1): 62–70.